

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/1531-

Dato
30. april 2025

**Representantforslag 168 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene
Dagfinn Henrik Olsen, Alf Erik Bergstøl Andersen og Bård Hoksrud om å
legge bedre til rette for seniorer i samfunnet (dok 8:168 S (2024-2025))**

Jeg viser til brev fra komiteen av 11. april 2025 der det bes om en vurdering av Representantforslag 168 S (2024-2025). Representantforslaget inneholder 6 konkrete enkeltforslag. Nedenfor gis en vurdering av hvert av de konkrete forslagene i punkt 1-6. Svar på forslag 3 og 4 er innhentet fra samferdselsminister Jon-Ivar Nygård, svar på forslag 5 er innhentet fra kommunal- og distriktsminister Kjersti Stenseng og svar på forslag 6 er innhentet fra kultur- og likestillingsminister Lubna Jaffery.

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne 75 års grensen for å kunne opptjene pensjon.

Pensjonsreformen i 2011 innebar en rekke endringer i pensjonssystemet for å stimulere til økt yrkesdeltakelse blant seniorer. Innføringen av fleksible nøytrale uttaksregler la til rette for at arbeid og pensjonsuttak kunne kombineres uten reduksjon i pensjonen. Hevingen av den øvre aldersgrensen for pensjonsopptjening fra 69 til 75 år var ledd i tilpasningen til fleksible uttaksregler. Pensjonssystemets gjeldende aldersgrense på 75 år har altså to funksjoner. For det første gis det pensjonsopptjening til og med det året en fyller 75 år. For det andre øker pensjonen ved utsatt uttak – for en gitt opptjening – fram til måneden etter at en fyller 75 år.

Prinsipielt kan det hevdes at det i et system med alleårsopptjening ikke burde være noen øvre eller nedre aldersgrense for pensjonsopptjening. I Ot. prp. nr. 37 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon) ble det vist til at et pensjonssystem uten

en slik grense kan føre til svært store forskjeller i pensjon mellom grupper som av ulike grunner velger å gå av tidlig og grupper som har anledning til å fortsette sin yrkeskarriere opp i høy alder. Departementet mente derfor at det i folketrygdens alderspensjon burde være en øvre grense, og foreslo at det skulle fastsettes pensjonsgivende inntekt til og med det året en fyller 75 år. På bakgrunn av yrkesdeltakelsen for aldersgruppen over 69 år antok departementet imidlertid at hevingen av aldersgrensen kun ville få marginal betydning.

Tall fra Statistisk sentralbyrå for 2023 viser at om lag 3 prosent av befolkningen (i underkant av 8 000 personer) i alderen fra 75 til 79 år var lønnsinntakere, mens kun 1 prosent av personer over 80 år fortsatt var yrkesaktive. Dette indikerer at 75-årsgrensen for pensjonsopptjening ikke begrenser mange. Tallene fra SSB viser samtidig at pensjonsreformen har virket etter hensikten. I perioden 2015–2023 var det en jevn økning i andelen lønnsinntakere både i aldersgruppen 55–61 år og 62–66 år. I 2022 og 2023 var det også en økning i aldersgruppen 67–74 år sammenlignet med årene før.

I reglene for alderspensjon fra folketrygden er det tre sentrale aldersgrenser som må ses i sammenheng. I tillegg til 75-årsgrensen for pensjonsopptjening og fastsetting av delingstall (nøytralt fleksibelt uttak), er i dag 62 år den laveste alderen for å kunne ta ut pensjon og 67 år er alderen der alle har en ubetinget rett til å ta ut pensjon. Av hensyn til konsistensen i pensjonssystemet, ønsker jeg ikke å fremme forslag om ensidig å heve 75-årsgrensen. Jeg viser til at regjeringen i St. Meld. 6 (2024–2025) foreslår en «normert pensjonsalder» til erstatning for dagens 67-årsgrense for ubetinget rett til pensjon, og at de tre aldersgrensene i pensjonssystemet skal økes gradvis fra og med 1964-kullet. Regjeringens forslag vil innebære at aldersgrensene vil øke med én til to måneder per årskull og om lag ett år per tiår. Regjeringens forslag om å justere 75-årsgrensen i takt med andre aldersgrenser i pensjonssystemet, vil dermed bidra til å gi seniorenne bedre muligheter til å tjene opp pensjon.

Ved stortingsbehandlingen av meldingen ble det som kjent inngått en pensjonsavtale mellom regjeringspartiene og Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne om blant annet å øke aldersgrensene i pensjonssystemet i tråd med forslaget i Meld. St. 6 (2023–2024). Av pensjonsavtalens punkt om aldersgrenser følger det også at sosiale rettigheter som sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger skal utvides i tråd med endringen av normert pensjoneringsalder.

Departementet vil følge opp pensjonsavtalen med et høringsnotat med forslag til nødvendige lovendringer. Det er dermed ikke aktuelt eller ønskelig å følge opp dette forslaget.

2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag med nødvendige lovendringer, for å sikre alle arbeidstakere, uavhengig av alder, like rettigheter til sykepenger og dagpenger.

Retten til sykepenger for eldre arbeidstakere må ses i sammenheng med retten til alderspensjon fra folketrygden. Tidligere ble alderspensjonen avkortet mot inntekt, det blir den ikke lenger. Ved fylte 67 år har alle en ubetinget rett til alderspensjon fra folketrygden. Man

er altså sikret en ytelse til livsopphold fra folketrygden ved fylte 67 år. Personer mellom 67 og 70 år som har en inntekt på mer enn to ganger grunnbeløpet har en begrenset rett til sykepenger i inntil 60 dager, uavhengig av om det er tatt ut alderspensjon.

Det følger av folketrygdloven § 8-3 at sykepenger ikke ytes til personer som har fylt 70 år. I forarbeidene til bestemmelsen, Prop. 16 L (2010–2011), framgår det:

«Dersom pensjonsgivande inntekt etter fylte 70 år skal gi rett til sjukepengar frå trygda, vil sjukepengeordninga bli vesentleg utvida. Faren for å bli sjuk er større i høgare alder, og departementet meiner at det ikkje er rimeleg at trygda skal kompensere for tap av arbeidsinntekt på grunn av sjukdom for personar opp til 75 år.»

Det er bakgrunnen for at regelverket er slik det er, og at retten til sykepenger for eldre er begrenset.

Retten til dagpenger faller bort ved utgangen av den måneden medlemmet fyller 67 år, jf. folketrygdloven § 4-23. Aldersgrensen har sammenheng med at retten til alderspensjon fra folketrygden inntreffer for alle fra og med måneden etter fylte 67 år, som per nå anses som normert pensjoneringsalder. Etter oppnådd pensjoneringsalder anses alderspensjonen å gi inntektssikring ved bortfall av arbeidsinntekt.

Forslagene i pensjonsforliket innebærer en gradvis økning av aldersgrensene i pensjonssystemet og tilgrensende ordninger fra og med 1964-kullet. Sosiale rettigheter som sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger vil altså utvides i tråd med endringen av normert pensjoneringsalder. Det er dermed ikke aktuelt eller ønskelig å følge opp dette forslaget.

3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fjerne aldersgrensen på 75 år for kjøreseddel for persontransport.

Samferdselsministeren har følgende svar på forslaget:

Formålet med den øvre aldersgrensen på 75 år for kjøreseddel er å redusere risikoen for trafikkulykker ved å sikre at førere av kjøretøy i løyvepliktig persontransport, som bussjåfører, oppfyller nødvendige krav. Samtidig er denne aldersgrensen et resultat av en kompleks avveining mellom ulike hensyn, herunder behovet for tilgjengelig arbeidskraft, den enkeltes mulighet for å forbli lenger i arbeidslivet, samt trafiksikkerhet for passasjerer og medtrafikanter.

Selv om høy alder i seg selv ikke nødvendigvis tilsier at man blir en dårligere sjåfør enn tidligere, øker risikoen for alvorlige og akutte sykdomstilfeller med alderen. Slike tilfeller kan ofte være vanskelige å forutse gjennom ordinære legeundersøkelser, og heller ikke årlig fornyelse av helseattest er tilstrekkelig etter fylte 75 år på grunn av risikoen for raskt forverret

helsetilstand. Dette understøttes av Helsedirektoratets utredning fra 2021, der det frarådes å heve den generelle aldersgrensen for kjøreseddel på grunn av disse forholdene.

Jeg vil i den sammenheng også vise til Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei 2022-2025 s. 83, hvor det fremgår at risikoen for å bli drept eller alvorlig skadd øker markant for trafikanter fra fylte 75 år. Dette gjelder også i rollen som sjåfør. Det er ulike årsaker til den økte risikoen. Aldring reduserer enkelte ferdigheter som er nødvendige i trafikken, herunder konsentrasjon, observasjon og evnen til å behandle informasjon.

Risikoen knyttet til alder og helse vurderes også annerledes for sjåfører i yrkestransport som har ansvar for en buss med passasjerer, sammenlignet med sjåfører av privatbiler. Yrkesmessig kjøring av buss innebærer normalt høy årlig kjørelengde og tid på veien, til dels stort skadepotensiale ved ulykke og jevnlig ansvar for betalende passasjerer. Ulykker som involverer buss kan av naturlige årsaker resultere i større skadeomfang, med alvorlige konsekvenser for både passasjerer, medtrafikanter og omgivelsene. Dette tilsier at det bør oppstilles særlig strenge krav til disse sjåførene.

Jeg vil påpeke at utfordringer knyttet til rekrutteringsvansker for bussjåfører og begrensninger i bevegelsesfriheten, bør søkes løst på annen måte enn ved å oppheve aldersgrensen for kjøreseddel. Det gjelder i utgangspunktet ingen øvre aldersgrense for førerretten for kjøretøy forutsatt at kjøretøyet ikke blir brukt i løyvepliktig persontransport og at det etter fylte 80 år kan vises til fornyet helseattest. Risikovurderingen knyttet til kjøreseddel og aldersgrense har ulikt utfall når persontransporten inngår i et offentlig tilgjengelig transporttilbud. Dette tilsvarer det som gjelder for fly og tog, der sikkerhets- og risikovurderinger også står sentralt.

Jeg tilrår på denne bakgrunn at forslaget om å om å fjerne aldersgrensen på 75 år for kjøreseddel for persontransport ikke vedtas.

4. Stortinget ber regjeringen oppheve kravet om helseattest for ordinært førerkort fra 80 års alder.

Samferdselsministren har følgende svar på dette forslaget:

Jeg har merket meg at forslaget er tilnærmet likelydende med vedtak som ble fattet av Stortinget i 2021 (vedtak nr. 596 (2020-2021) og vedtak nr. 1013 (2020-2021)).

Stortinget er tidligere orientert om oppfølgingen av vedtaket i Prop. 117 S (2021–2022). I Prop. 1 (2022-2023) viste Samferdselsdepartementet til at flertallet i Transport- og kommunikasjonskomitéen i Innst. 458 S (2021–2022) ikke hadde merknader til departementets redegjørelse i Prop. 117 S (2021-2022). Departementet anså med dette anmodningsvedtaket som fulgt opp.

Både helse- og omsorgsministeren og jeg mener at de sterke trafikksikkerhetshensyn som det ble redegjort for den gang som grunnlag for å opprettholde kravet om helseattest, gjør seg tilsvarende gjeldende i dag. Vi tilrår derfor sterkt at kravet om helseattest for eldre bilførere opprettholdes, og at det som tidligere redegjort for jobbes videre med videreutvikling av dagens ordning.

Anmodningsvedtak nr. 596 ble fulgt opp med oppdrag til Statens vegvesen og Helsedirektoratet om å vurdere potensielle konsekvenser ved å fjerne kravet til helseattest for eldre bilførere, og mulige alternative tiltak for å avbøte disse. I Prop. 117 S informerte departementet om resultatet av utredningen. Utredningen fra Statens vegvesen og Helsedirektoratet viser at det er sannsynlig at flere bilførere vil kjøre uten å oppfylle helsekravene dersom kravet om helseattest fjernes - og at dette vil gi flere drepte og hardt skadde i trafikken. Det ble vist til at forekomsten av demens øker kraftig etter 80 år, og forekomsten av demenssykdom er ventet å øke i årene som kommer fordi det blir flere eldre. Uten treffsikre tiltak kan vi vente en vesentlig større andel trafikkfarlige førere på veiene våre. Det vises i utredningen til at eldre bilførere har klart høyere risiko for å bli drept eller hardt skadd enn yngre per kjørte million personkilometer. Som de mest aktuelle kompenserende tiltakene er det vurdert utvidet bruk av kjørevurdering og krav til egenerklæring ved fornyelse. Hovedutfordringen er at mange eldre med behov for videre oppfølging ikke vil bli fanget opp av disse tiltakene. Konklusjonen er at det ikke finnes alternative ordninger som kan fange opp de som ikke oppfyller helsekravene.

Utredningen konkluderte med en klar og sterk faglig anbefaling om å beholde kravet om helseattest for alle bilførere over 80 år av hensyn til trafikksikkerheten.

Samferdselsdepartementet viste i proposisjonen til at det er gjennomført en helhetlig vurdering av anmodningsvedtakets konsekvenser og mulige alternative kompenserende tiltak. Svært sterke faglige råd, hvor et samlet trafikksikkerhetsmiljø og tunge helseaktører advarer mot tiltaket, samt mangelen på alternative tiltak, tilsa at ordningen med krav om helseattest måtte opprettholdes. Gjennomføring av anmodningsvedtaket ville med stor sannsynlighet medføre økt antall drepte og hardt skadde i trafikken. Et slikt tiltak ville dermed være i direkte strid med nullvisjonen, som er lagt til grunn av regjeringen og Stortinget. Det ble også vist til at obligatorisk helseattest ikke er et særnorsk fenomen, men et målrettet og kostnadseffektivt tiltak for å identifisere førere med forhøyet risiko for trafikkulykker.

Det ble imidlertid vist til behov for å presisere at kognitive tester for å fange opp kognitiv svikt og demens, bare skal brukes ved indikasjon på kognitiv svikt og ikke som generell screening. Det ble også vist til at det ville igangsettes arbeid med å vurdere videreutvikling av ordningen med kjørevurdering og utrede mulighet for bruk av kjøresimulator.

I tråd med dette ble førerkortveilederen oppdatert og Statens vegvesen og Helsedirektoratet fikk i oppdrag å vurdere videre oppfølging når det gjelder kjørevurdering og kjøresimulator.

I 2023 leverte etatene en utredning til Samferdselsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet som omfatter ulike alternative tiltak til dagens ordning med kjørevurdering. Tiltakene er vurdert opp mot det rettslige handlingsrommet samt etablert kunnskapsgrunnlag på området. Utredningen inneholder en vurdering av økonomiske og administrative kostnader, samt muligheten for bruk av kjøresimulator for å avdekke kognitiv svikt. Etatene anbefaler at det gjøres endringer i forskriften, ytterligere presiseringer i førerkortveilederen, samt informasjonstiltak som sammen kan bidra til å videreutvikle dagens ordning med kjørevurdering. Utredningen er til behandling i departementene.

Jeg tilrår på denne bakgrunn at forslaget om å oppheve kravet om helseattest for ordinært førerkort fra 80 års alder ikke vedtas.

5. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om hvordan legge til rette for utbygging av seniorvennlige boliger basert på et offentlig-privat samarbeid.

Kommunal- og distriksministeren har følgende svar til forslaget:

I 2024 etablerte regjeringen et «Eldreboligprogram». Arbeiderpartiet gikk til valg på å etablere et slikt program høsten 2021. Det har vært viktig for regjeringen å etablere programmet fordi det skal bidra til at alle har tilgang til en egnet bolig i et aldersvennlig bomiljø. Husbanken har det overordnede ansvaret for å gjennomføre programmet, i tett samarbeid med andre aktører. Som en del av programmet ser Husbanken blant annet på hva som hindrer kommuner og private utbyggere i utbygging av egnede boliger for eldre. Husbanken skal i 2025 ta initiativ til å etablere et erfaringsnettverk for utbygging av aldersvennlige boliger og bomiljø. Det finnes mange gode eksempler på boligtyper, boformer og samarbeidsformer for å få bygget gode boliger for eldre, som andre kan lære av, slik at flere kan ta dem i bruk.

Startlånsordningen kan i større grad rettes mot eldre med lav inntekt, og Husbanken er bedt om å gjøre ordningen bedre kjent blant eldre som ikke får lån i private banker. I tillegg til kjøp eller bygging av en egnet bolig, kan startlånet også brukes til oppgradering og tilpasning som er nødvendig for at eldre skal kunne bo i egen bolig.

Husbanken kan også bidra til at det bygges seniorvennlige boliger. Lån til oppføring av livsløpsboliger skal stimulere til bygging av boliger som legger til rette for at personer kan bli boende gjennom hele livsløpet, uavhengig av funksjonsnivå. Lånet kan gis til enkeltpersoner, foretak og kommuner.

6. Stortinget ber regjeringen ta et initiativ sammen med relevante organisasjoner og privat sektor for å legge til rette for at seniorer etter endt yrkeskarriere kan få anledning til å fortsette som bidragsytere i samfunnet.

Kultur- og likestillingsministeren svarer på dette forslaget:

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) har det overordna ansvaret for koordinering og samordning av staten sitt forhold til frivillig sektor, mens det enkelte departement har ansvar for virkemidler og tiltak som berører frivillige organisasjoner i sin sektor.

Et sentralt mål for den statlige frivillighetspolitikken er bred deltakelse og aktivitet i hele landet. Regjeringens viktigste virkemiddel for å nå dette målet er å sørge for at frivillig sektor har gode rammevilkår. Merverdiavgiftskompensasjonsordningen til frivillige organisasjoner utgjør nå 2,7 mrd. kroner og er den desidert største og viktigste ordningen KUD har ansvaret for. Ordningen omfatter hele bredden av frivillig sektor, inkludert en rekke organisasjoner som legger til rette for at seniorer kan fortsette som bidragsytere i samfunnet. KUD har også ansvar for ordningen for tilskudd til frivilligsentraler og tilskudd til Pensjonistforbundet for 2025.

Frivilligsentralene er viktige møteplasser som oppmuntrer til frivillig arbeid og fungerer som en kobling mellom kommunen og frivillige organisasjoner. En stor del av innsatsen er rettet mot eldre, med mål om frivillig innsats, inkludering i meningsfulle aktiviteter og helsefremmende tiltak. Frivilligsentralene og kommunene samarbeider mye om velferdstjenester, spesielt innen inkludering, integrering, helse, omsorg og eldreomsorg.

I 2025 er det bevilget 271 mill. kroner til frivilligsentralene. Dette inkluderer et tilskudd på 2,5 mill. kroner til Norges frivilligsentraler, som er interesseorganisasjon og ressursenter for frivilligsentralene. Det er også bevilget 2 mill. kroner til en tilskuddsordning for å bidra til aldersvennlig frivillighet og til å utvikle lavterskel møteplasser for eldre. Tilskuddet ses i sammenheng med Bo trygt hjemme-reformen og administreres av Norges frivilligsentraler.

I 2025 er det også bevilget 3 mill. kroner som skal brukes til å styrke Pensjonistforbundets aktivitets- og helsefremmende arbeid i lokallagene. Arbeidet ute i kommunene skal skje i samarbeid med annen frivillighet, jf. Innst. 14 S (2024–2025) og Stortingets vedtak om statsbudsjettet 2025.

Det foregår altså allerede en rekke statlig initierte initiativ i frivillig sektor som er relevante for seniorer etter endt yrkeskarriere.

Med hilsen

Tonje Brenna